

lertid knap nok rigtigt, idet den indgik i den danske kongeed fra i hvert fald 1376 og formodentlig længe før. Vi kan da også finde referencer til den i et autoritativt dokument fra 1377 (jvf. ovenstående henvisning)

Blandt norske middelalderhistorikere har man en efterhånden aldersstegen strid gående om, hvorvidt det stærke højmiddelalderlige norske kongedømme var et udtryk for en aristokratisk magtsamling for at hævde et relativt svagt aristokratiske interesser overfor bondesamfundet eller om det snarere var et udtryk for bondesamfundets delegering af for dette nyttige opgaver såsom opretholdelse af ro og orden. Ingen norsk middelalderhistoriker kan da skrive om perioden uden at tage stilling til dette problem. Sverre Bagge beklæder sig til det sidstnævnte såkaldt funktionsorienterede standpunkt og mener da at kunne begrunde det empirisk ud fra Kongespejlet. For nærværende anmelder at se peger Kongespejlet afgjort den modsatte vej, idet dets så at sige kongstanke er, at det er kongens fornemste opgave at opretholde den af Gud indstiftede hierarkiske samfundsordning i Norge. Imidlertid er dette nok et godt eksempel på et historisk problem, som ikke lader sig løse ad empirisk vej, idet enhver løsning yderst er afhængig af historikerens forudforestillinger. Men i Norge er man klar over, at man ikke kan skrive middelalderhistorie uden at tage stilling til dette problem i modsætning til, hvad der ofte har været tilfældet i dette land. I det hele taget har norsk middelalderforskning 'altid' været mere spændende end dansk ikke mindst, hvad angår evnen til at rejse spændende og relevante problemer. Dette er Sverre Bagge i nutiden et godt eksempel på, og jeg skal slutte med at anbefale læseren hans to seneste artikler i (Norsk) Historisk Tidsskrift.

Anders Bøgh

Arnved Nedkvitne: *»Mens Bønderne seilte og Jægterne for«*. Nordnorsk og vestnorsk kystøkonomi 1500-1730. (Universitetsforlaget, Oslo, 1988), 753 s.

Dr. philos Arnved Nedkvitne, der er fra universitetet i Bergen, har med sit særdeles omfangsrige værk om Norges kystøkonomi fra 1500-1730 kortlagt en periode i Norges historie, der ofte er forbigået i oversigtsværkerne. Norges udbredte kystøkonomi, hvor fiskerbønderne både drev jordbrug og fiskeri har præget vest- og nordnorske kyster gennem århundreder. Ikke mindst fordi der næppe findes noget andet land i verden med så rige muligheder for et rationelt og lønsomt kystfiskeri. Med få midler har de norske bønder været istand til at tage store fangster hjem og endog eksport til det europæiske marked lå indenfor mulighederne, som Nedkvitne pointerer.

Arnved Nedkvitne påpeger klart de lokale forudsætninger for fiskerbøndernes aktiviteter og efter en præcisering af fiskeriet på det nordeuropæiske marked, analyserer forfatteren således fiskerbøndernes udvikling i tre hoveddistrikter. Det drejer sig om kystøkonomien i Finmarken, i Nordland og Troms samt på Vestlandet og ved Trøndelagskysten. Der var tale om en meget differentieret erhvervsstruktur. F.eks. havde fiskerbønderne ved Nordkap ganske få husdyr, men til gengæld rige fiskeforekomster, mens der på øerne i Ryfylke var en vældig kornavl og så lidt fiskeri, at det reelt kunne undværes. Set fra en dansk synsvinkel er det naturligvis fristende at drage sammenligninger mellem norsk og dansk kystøkonomi. Bogens bibliografi, noteapparat, navne- og især emneregister er en god hjælp hertil. Men det lokalhistoriske præg sammenholdt med bl.a. et godt kortbilag, må således give »Mens Bøn-

derne seilte og Jægterne for« en naturlig plads hos norske lokalhistorikere og hos danske historikere med speciale i nordeuropæisk fiskeri- og søfartshistorie.

Michael Flintholm

Eva Österberg & Dag Lindström: *Crime and Social Control in Medieval and Early Modern Swedish towns*. (Almqvist & Wiksell International, 1988). 169 s., 135 SEK.

Det, man kunne kalde den historiske adfærdsforskning, har påkaldt sig megen interesse i de senere år. Norbert Elias' ideer om civiliserings-/disciplineringsprocessen, Philippe Ariès' om døden og barndommen og folk som E. Shorters om ægteskab og familieliv med mange flere, som i hovedsagen har søgt at påvise, at menneskenes indbyrdes samliv var hårdere og mere kontant evt. naturligere før i tiden. Dette har været/er et led i den mentalitetshistoriske bølge, og meget naturligt har man i samme ærinde opdyrket en historisk kriminalitetsforskning ud fra den tanke, at evt. ændringer i kriminalitetsmønstre over tid må afspejle dels ændringer i folks forholden sig til hinanden og dels ændringer i de sociale norm-/kontrollsystemer. De to nævnte aspekter kan være sammenfaldende, men behøver ikke være det, al den stund der (slet) ikke behøver at være konsensus om normerne i et samfund. Men også udbredte brud på af alle anerkendte normer kan sige noget om folks forholden sig til hinanden, om hvilke typer af handlinger, det er nærliggende at gribe til, så nærliggende at mange kommer til at gå over grænsen for det socialt accepterede. Allerede disse ting kan være svære at skille ad i fortidens kildemateriale. Men der er

naturligvis mange andre store vanskeligheder forbundet med denne type forskning. Hvor repræsentativt er et domsmateriale for det samlede antal forbrydelser, der har fundet sted i en given periode?

Disse og mange flere problemer diskuteres indgående i den foreliggende bog, som også rummer en oversigt over den internationale forskning på feltet i den fornuftige mening, at sætte de vundne resultater ind i en komparativ sammenhæng. Det er lige før forskningsoversigter og diskussioner af teoretiske og kildekritiske problemer fylder mere i bogen end de empiriske undersøgelser, titlen lover. Men det er jo ingen skade til, tværtimod det er interessant og tankevækkende læsning.

Titlens løfter søges indfriet v.h.j.a. noget af det sparsomme kildemateriale, der er bevaret fra perioden. Domsmateriale fra Arboga fra 1451-1569, fra Stockholm 1475-1625 og fra Vadstena 1580-1610. Det er således småt med dækning af middelalderen og et beskedent antal byer, der er repræsenteret. Alligevel nås der resultater undervejs, selvom mange interessante spørgsmål ikke lader sig besvare. Det ser ud til, at den efterreformatoriske stramning af moralen giver sig udtryk i et større antal domfældelser for seksuelle forbrydelser henimod år 1600, ligesom det 16. århundredes stærkere svenske statsmagt sætter sig igennem i form af tættere kontrol med det økonomiske liv og overholdelsen af myndighedsbud i Stockholm. Ud fra de ovenfor nævnte interesser er det mest interessante imidlertid, at fysisk vold var langt den mest almindelige lovovertrædelse, de undersøgte domstole tog sig af. Dette bekræfter for så vidt den almindelige opfattelse af, at folk før i tiden havde mindre selvkontrol eller færre hæmninger end senere. Uoverensstemmelser kunne let udvikle sig